

Гене́за

Тетяна Гільберг
Світлана Тарнавська
Ніна Павич

НОВА УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

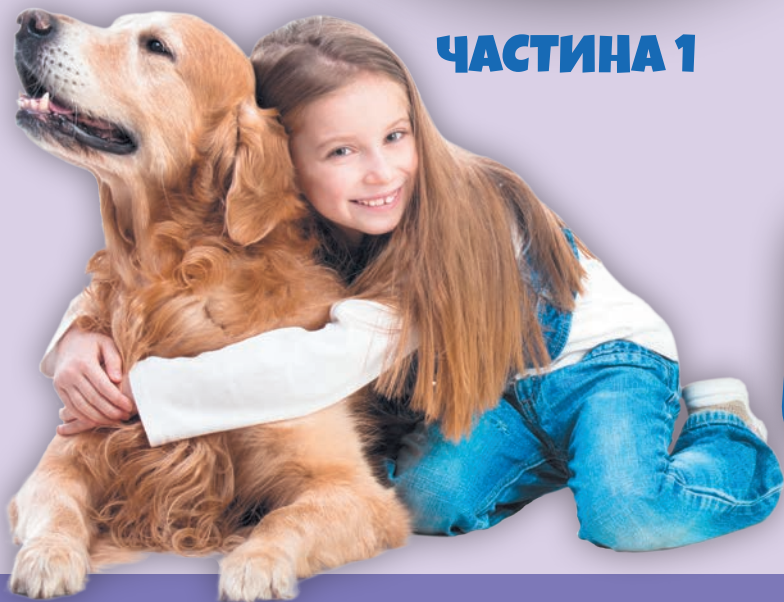

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

1

ЧАСТИНА 1

КЛАС

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика *Михайла Вербицького*
Слова *Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Гра «ХТО ЦЕ?»

Старт

Фініш

Установіть, хто розпочне гру.
По черзі кидайте кубик.
Робіть на полі кількість кроків,
яка відповідає цифрі на кубіку.
Складіть розповідь про об'єкт,
який трапився на вашому шляху.

Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська,
Ніна Павич

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 1

*Рекомендовано Міністерством освіти
і науки України*

Київ
ТОВ «Генеза»
2024

УДК 373.3(075.2)
Г47

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України
від 03.02.2023 р. №110)*

Підручник створено відповідно до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом *О. Я. Савченко*

**Підручник безкоштовний. Надруковано згідно
з договором від 13 серпня 2024 року № FУ25-08-13-01.
Продаж заборонено**

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— слухаємо, розповідаємо

— спостерігаємо, досліджуємо

— працюємо в парах/групах

— виконуємо або майструємо

— міркуємо

— перевіряємо себе

Гільберг Т. Г.

Г47 Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1-го
кл. закл. заг. серед. освіти. У 2 ч. Ч. 1 / Тетяна Гіль-
берг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. — Київ : Ге-
неза, 2024. — 112 с. : іл.

ISBN 978-617-8353-86-5.

ISBN 978-617-8353-87-2 (ч.1)

УДК 373.3(075.2)

ISBN 978-617-8353-86-5

ISBN 978-617-8353-87-2 (ч.1)

© Гільберг Тетяна, Тарнавська Світлана,
Павич Ніна, 2024

© ТОВ «Гене́за», оригінал-макет, 2024

Запрошуємо вас у захопливу мандрівку в навколишній світ. Ви дізнаєтесь, як багато в ньому цікавого й дивовижного. Щасливих мандрів у пізнанні світу!

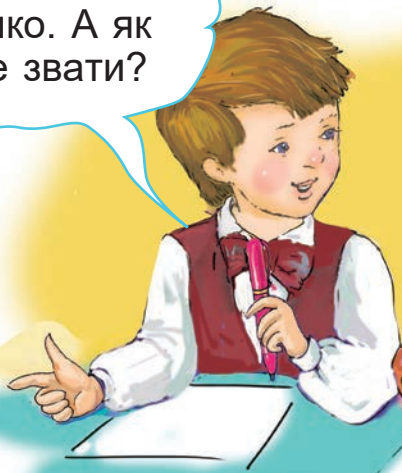
Я І МОЯ ШКОЛА

Я ШКОЛЯР. Я ШКОЛЯРКА

ЯК ПОЗНАЙОМИТИСЯ З ОДНОКЛАСНИКАМИ ТА ОДНОКЛАСНИЦЯМИ

З ким і як ми вітаємося? Яких правил поведінки слід дотримуватися під час спілкування?

Привіт! Я — Сашко. А як тебе звати?

Вітаю!
Я — Марійка.
Ми разом будемо навчатися?

Привітайтеся та познайомтеся.

Привіт!
Вітаю!

Доброго ранку!
Добрий день!

Чи багато у вас друзів? Як і де ви з ними познайомилися?

Послухайте вірш «Добрий ранок». Які слова ввічливості ви почули? Чому їх називають «чарівними»? Які ще слова ввічливості ви знаєте? Коли їх уживають?

Стала ранком
Я на ґанок
І сказала:
— Добрий ранок!
Сонцю, полю
І травичці,
Добрим людям,

Тихій річці...
Добрий ранок, добрий
День,
Вечір добрий,
Світе мій,
Мирний, чистий,
Голубий!

За Леонідом Куліш-Зінківим

Скільки осіб у парі? Розкажіть про себе. Повідомте дату свого народження, розкажіть про улюблену іграшку або заняття.

Послухайте правила спілкування. Яких правил дотримуетесь ви?

- Зустріли знайомих — привітайся.
- Будьте ввічливими, усміхайтеся.
- Не перебивайте того, хто говорить.
- Поважайте того, з ким розмовляєте.

ВИСНОВОК.

Ввічливість нічого не коштує, але багато дає.

ХТО ВАШІ ОДНОКЛАСНИКИ

Які добрі справи виконують діти? Які добрі вчинки робите ви?

Як діти допомагають одне одному? Чи сприятиме дружня допомога навчанню?

СЛОВНИЧОК.

Добро́чінність — безкорисливе надання допомоги тим, хто її потребує.

Одно́класники — діти, які навчаються в одному класі.

Складіть за малюнками правила доброчинності.
Доповніть їх.

Уявіть себе велетнями або казковими
героями. Які добрі справи ви б зробили?

Чому потрібно навчатися? З думкою яких дітей ви погоджуєтесь?

Я навчаюся для того, щоб мене похвалили.

Я навчаюся тому, що цього хочуть мої батьки або рідні.

Я навчаюся тому, що мені подобається пізнавати нове, невідоме.

Я навчаюся для себе.
Це допоможе мені в житті.

Чому дітям цікаво разом проводити час? Що їх об'єднує? Які спільні справи об'єднують дітей вашого класу?

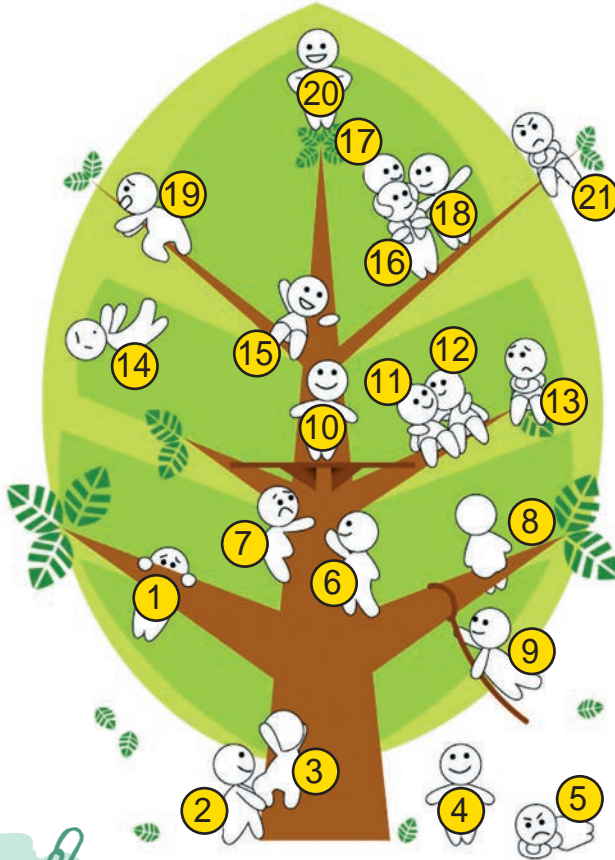

Поясніть зміст прислів'їв. Як ви розумієте кожне з них?

- Один за всіх — усі за одного.
- Нових друзів май, а старих не забувай.
- Гарно того вчити, хто хоче все знати.

Розгляньте малюнок. Ви бачите на ньому різних чоловічків на різній висоті. Розкажіть, де ви на цьому дереві.

ВИСНОВОК.

Добрі справи приносять радість. Вони запам'ятовуються на довгі роки. Добро повертається добром! У класі мають бути доброзичливі стосунки.

ЧОМУ ПОТРІБНО ДОТРИМУВАТИСЯ РОЗПОРЯДКУ ДНЯ

Як розпочинається ваш день? Що спочатку, що потім?

Розкажіть про свій розпорядок дня. Що ви робите кожного ранку, вдень, ввечері? Порівняйте свої розпорядки дня. Що однакове? Що різне? Обговоріть, якими справами можна займатися у другу половину дня.

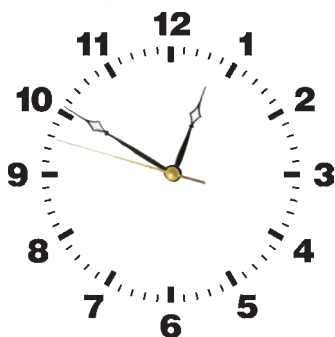
Про які справи, що виконують діти, йдеться у вірші?

Зранку різних справ багато:
вмитись, їсти, одягатись.
Треба час розрахувати,
за годинником звірятись:
п'ять хвилин — на умивання,
п'ять — також на одягання,
три — щоб постіль поскладати,
потім снідати, малята!
Є хвилини на дорогу, —
з друзями іди у ногу.
Не спиняйся ні на крок —
вчасно встигнеш на урок!

Світлана Гарбуз

За малюнком розкажіть про розпорядок дня школярів.
Для чого людям потрібен розпорядок дня?

Відгадайте загадки.

1. Усе життя ходить, а з місця не сходить.
День і ніч іде, а ніколи не дійде.
2. Плине він, біжить, минає,
нам його не вистачає.
Щойно осінь — вже зима,
ось він був, а вже — нема.

Леся Вознюк

Чому хлопчик на малюнку втомлений? Що ви йому порадите?

Чи знаєте ви...

Кращий спосіб відпочити й відновити сили — це сон. Під час сну діти ростуть швидше.

Відпочивати потрібно з користю для здоров'я.

Створіть лепбук «Розпорядок дня».

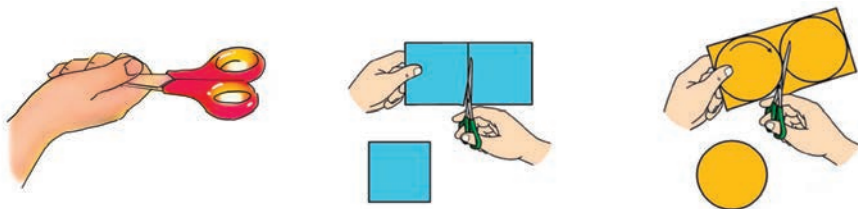

Вам знадобляться:

Будьте обережні в роботі з ножицями!

ПРАВИЛА РОБОТИ З НОЖИЦЯМИ

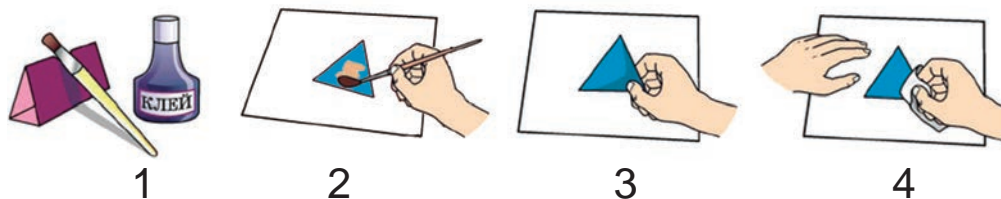

Так передають
ножиці

Так правильно
різати папір

Так правильно
різати по колу

ПРАВИЛА НАКЛЕЮВАННЯ ПАПЕРУ

ВИСНОВОК.

Розпорядок дня — це певний порядок дій упродовж доби. Він поєднує різні види занять і відпочинку. Розпорядок дня допомагає правильно розподіляти свій час.

ХТО МАЄ ПРАВИЛЬНУ ПОСТАВУ

Як діти пильнують за своєю поставою?

СЛОВНИЧОК.

Поста́ва — це звичне положення тіла під час ходіння, сидіння тощо.

Перевірте одне одного, чи правильна у вас постава та чи правильно ви сидите за партою. Для цього скористайтеся малюнками.

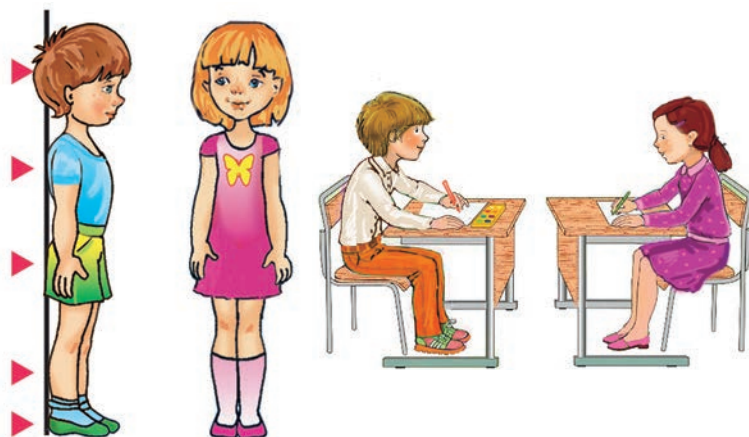
ПОТІЛИЦЯ

ЛОПА́ТКИ

СІДНІ́ЦІ

ЛІ́ТКИ

П'Я́ТКИ

Хто з учнів/учениць сидить за партою правильно, а хто — ні? Чому ви так вважаєте?

НАЗАР

ОЛЕНКА

УСТИМ

СОФІЯ

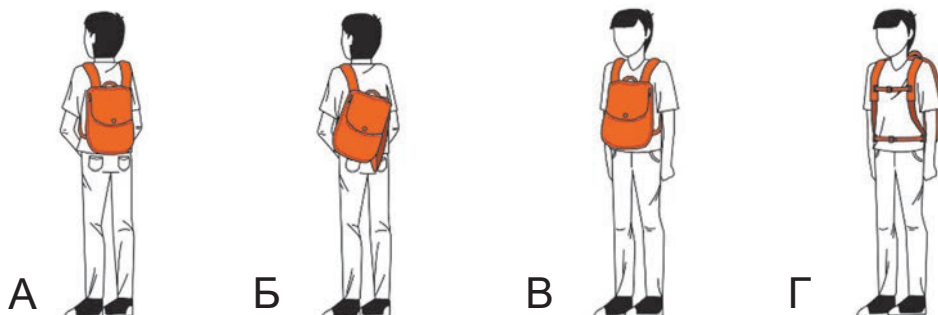

Хто з дітей турбується про своє здоров'я? Як саме? Як ви турбуєтесь про свою поставу та здоров'я?

Як правильно носити шкільний рюкзак?
Оберіть малюнок, на якому дитина носить рюкзак правильно.

Подивіться мультфільми, як вибрати та правильно носити шкільний рюкзак та як правильно сидіти за партою.

Потренуйтеся. Покажіть спочатку, як правильно носити ранець, а потім — як правильно сидіти за партою.

ВИСНОВОК.

Той, хто має правильну поставу:

- не втомлюється швидко;
- не відчуває болю в м'язах спини;
- відчувається впевнено та життєрадісно.

Фізичні вправи допомагають сформувати правильну поставу.

ЧИ ВАЖЛИВІ ОХАЙНІСТЬ ТА ОСОБИСТА ГІГІЕНА

Хто кого вмиває у вірші?
Чи маєте ви домашніх тварин? Як вони
вмиваються?

Вмиває кішка кошенят.
Вмиває кізка козенят.
Сестричку меншу з милом
щоранку мама миє.

І чистим сонечко встає
щодня з-за небокраю!
Мабуть, і в нього мама є,
бо хто ж його вмиває?

Анатолій Костецький

Яких правил гігієни дотримуються діти?

Що роблять діти? З якою метою?

Виготуйте з картону закладку для книжки «Щітка-помічниця».

Вам знадобляться: аркуш кольорового картону (колір оберіть за бажанням), смужка паперу білого кольору, простий олівець, лінійка, клей ПВА, ножиці.

Виконуйте послідовно:

1. Обведіть шаблон щітки на картоні з виворітного боку.
2. Приклейте шматок білого паперу в верхній частині щітки зі зворотного боку.
3. Виконайте оздоблення за бажанням.

Обговоріть з однокласниками та однокласницями, чому важливо доглядати за порожниною рота.

Які із зображених речей у кожної людини мають бути особистими?

СЛОВНИЧОК.

Гігієна — це утримання тіла й одягу в чистоті.
Засоби гігієни — предмети, що допомагають людині бути охайною та чистою.

Для чого потрібно зберігати порядок на робочому місці? Поміркуйте, чи впливає порядок на затишок у класі. А вдома?

Розгляньте малюнки. За яким столом працювати приємно і зручно? Чому?

Які речі ви кладете до свого ранця? Коли ви його складаєте?

Розгляньте фото. Що всередині ранця? Що ліворуч від нього? Що праворуч? Що під столом? Що над столом? Що між ранцем та лінійкою?

ВИСНОВОК.

Дотримання охайності та правил гігієни допомагає зберегти здоров'я.

Чи знаєте ви...

Мавпи дуже пильно стежать за зовнішністю та багато часу проводять за «косметичними процедурами». Причому доглядають не за собою, а одна за одною. А ще ці тварини дуже люблять «милуватися» власним відображенням у дзеркалі.

МОЯ ШКОЛА

ЧИ БЕЗПЕЧНА ДОРОГА ДО ШКОЛИ

Що зображено на фото? Для кого призначено ці частини вулиці?

На дорозі є проїзна частина і тротуар.

Проїзна частина дороги призначена для руху транспорту.

Тротуар — для руху пішоходів.

Проїзна частина — це місце підвищеної небезпеки!

Де можуть їздити машини? Де — рухатися пішоходи?

Назвіть зображені види транспорту. Який транспорт є у вашому місті чи селі?

- Як називається частина вулиці, якою рухаються пішоходи?
- У якому місці дозволено переходити дорогу?
- На який сигнал світлофора потрібно переходити дорогу?
- Чому під час переходу проїзної частини слід бути особливо обережними та уважними?
- З якого боку тротуару треба йти?

Відгадайте загадку. Перегляньте мультфільми.

Тротуари — це доріжки,
ми по них ідемо пішки.
Всі, хто тротуаром ходить,
звуться просто —

Розгляньте знаки. Що вони означають?
Який знак установлюють біля пішохідного
переходу? Форму яких геометричних фігур має
кожен знак?

Дорожні знаки допомагають водіям і пішоходам. Дорожні знаки можуть забороняти, дозволяти рух і попереджати про небезпеку.

Як правильно переходити проїзну частину?

- Опишіть свій шлях від дому до школи.
- Поспостерігайте, які знаки трапляються на шляху до школи.
- Які дорожні знаки розміщено біля школи?
- Які правила поведінки на дорозі ви виконуєте?
- Як уникати небезпеки на дорозі?
- Чому пасажери та водії повинні неухильно дотримуватися правил дорожнього руху?

ВИСНОВОК.

На червоний — йти не можна:
стережись і зупинись!
Жовтий світить — будь готовий!
На зелений — не барись,
вільний шлях, сміливо в путь!
Правила ці не забудь!

ЯКІ ПРИМІЩЕННЯ Є В ШКОЛІ

Проведіть екскурсію школою. Відвідайте шкільні приміщення — спортивну залу, бібліотеку, їдальню, актову залу, туалет, медпункт.

Розгляньте малюнок. Покажіть і розкажіть, які шкільні приміщення на ньому зображено. Скільки їх? Розкажіть, для чого вони призначені.

Які приміщення є у вашій школі? Як слід там поводитися? Які з них вам найбільше сподобалися? Чому?

Люди яких професій працюють у школі? У яких випадках можна до них звертатися?

Що де має розміщуватися?

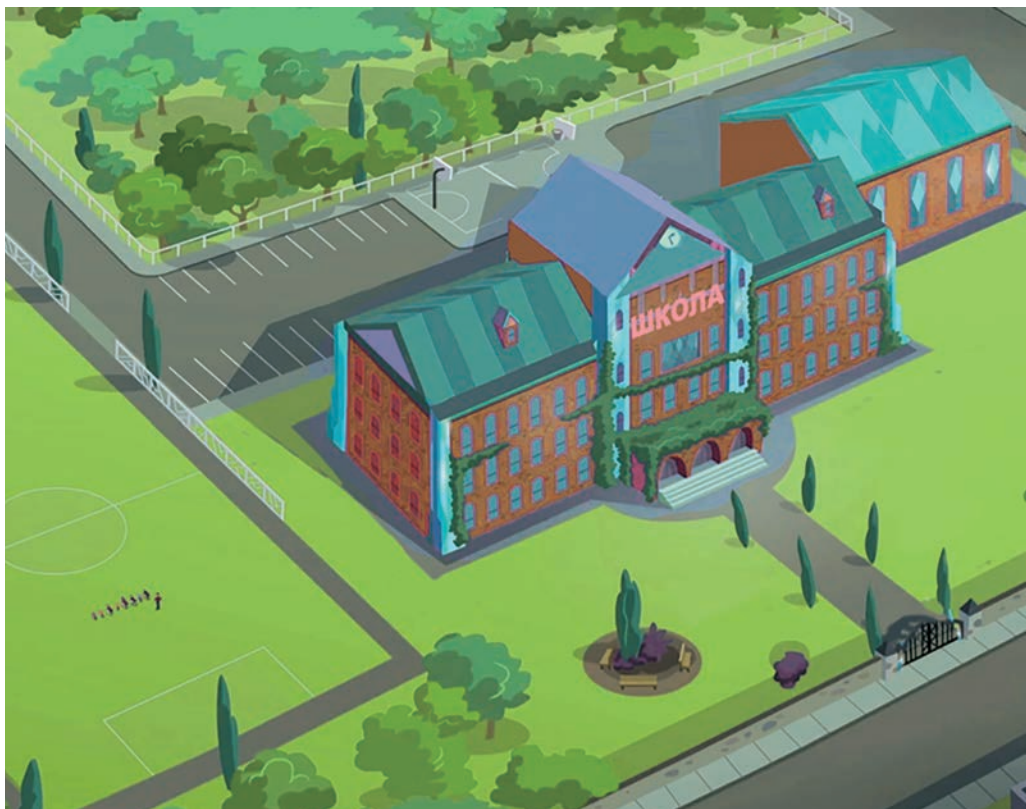
ВИСНОВОК.

Школа — наш дім. У школі працюють люди різних професій. Поважаймо їхню працю!

ЩО Є НА ШКІЛЬНОМУ ПОДВІР'І

Відвідаємо шкільне подвір'я. Що можна на ньому побачити?

Природні
об'єкти

Рукотворні
об'єкти

СЛОВНИЧОК.

Рукотворні об'єкти — це усе, що зробила людина своїми руками.

Дослідіть об'єкти шкільного подвір'я.

- Які рослини ростуть на шкільному подвір'ї? Які вони? Опишіть одну з них.
- Які звуки ви чуєте на шкільному подвір'ї? Що це за звуки?
- Які природні та рукотворні об'єкти є на шкільному подвір'ї? Опишіть по одному з них.
- Які громадські споруди розташовані поблизу вашої школи? Чому їх так називають?

Розкажіть, що нового ви дізналися про навколишнє середовище — шкільне подвір'я.

Дотримуйтеся правил поведінки під час екскурсії.

1. Без дозволу вчителя/вчительки не залишати місце перебування.

2. У разі поганого самопочуття негайно повідомити вчителя/вчительку.

3. Не торкатися незнайомих предметів, які можуть бути небезпечними.

Назвіть об'єкти шкільного подвір'я, які ви бачили під час екскурсії. Об'єднайте їх у групи.

Виготуйте аплікацію рослин, які ростуть на шкільному подвір'ї.

Вам знадобляться: аркуші картону, кольоровий папір, кольорові олівці, сухе осіннє листя та насіння рослин, які ви зібрали під час екскурсії, матеріали для оздоблення, простий олівець, лінійка, клей ПВА, ножиці.

Виготовляйте послідовно:

1. На аркуші картону намалюйте ескіз рослини, аплікацію якої будете виготовляти.
2. Підготуйте деталі аплікації з паперу чи осіннього листя.
3. Наклейте деталі аплікації на картон.
4. Виконайте оздоблення аплікації, використовуючи матеріали для оздоблення та кольорові олівці.

Обговоріть, які рослини ростуть на шкільному подвір'ї. Чи бачили ви ще в інших місцях такі рослини? Де саме? Поміркуйте, чому саме ці рослини ростуть на шкільному подвір'ї.

ВИСНОВОК.

Нас оточують природні й рукотворні об'єкти.

ЯКИЙ НАШ КЛАС

Розгляньте уважно свою класну кімнату. Розкажіть, що де розташовано. Порівняйте свій клас із класом, що зображений на фото. Чим вони схожі? Чим відрізняються?

Дослідіть свою школу. Запам'ятайте, де знаходиться ваш клас, туалет, бібліотека, спортзал, медпункт, столова.

Класна кімната — це місце, де ви навчаєтеся, спілкуєтеся одне з одним, а також відпочиваєте на перервах. Тому кожному тут має бути затишно. Що б ви хотіли змінити у вашому класі? Як прикрасити класну кімнату?

Для чого діти ходять до школи? Що повинен/ повинна знати і вміти школяр/школярка? Чому важливо дотримуватися правил поведінки у школі?

Розгляньте знаки. Що вони означають? Які знаки ви розмістили б у класі?

Хто з дітей дотримується правил поведінки у класі? Які можуть бути наслідки порушення правил поведінки? Що відбувається у вашому класі на перервах?

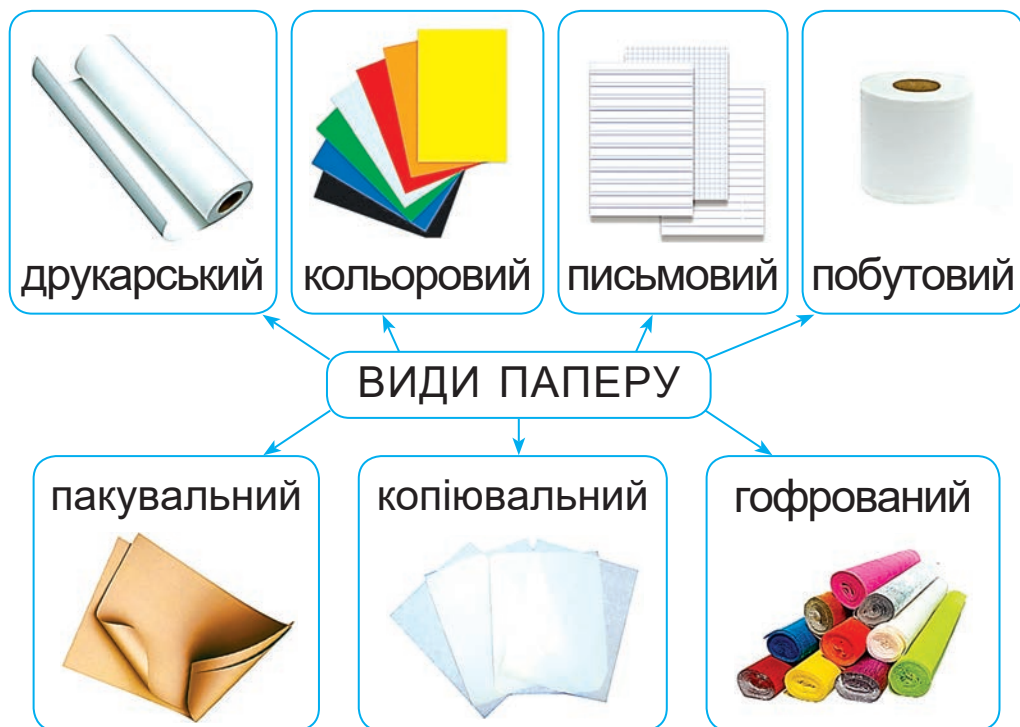

Назвіть осередки класної кімнати. У якому осередку ви почуваетесь комфортніше?

Виготовте панно «Наш клас» за зразком чи власним задумом.

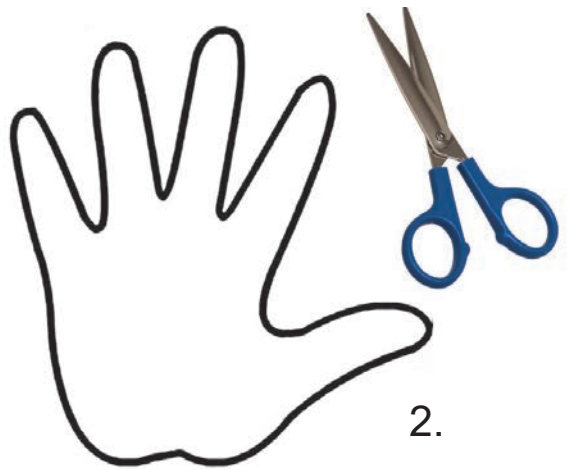
Для виготовлення панно можна використати різні види паперу.

Вам знадобляться:

кольоровий папір, простий олівець, кольорові олівці, клей ПВА, ножиці.

Виконуйте послідовно:

3.

Створеним панно прикрасьте клас.

ВИСНОВОК.

У школі та класі слід дотримуватися правил поведінки.

ЯКІ Є КІМНАТНІ РОСЛИНИ

Розгляньте фото кімнатних рослин. Чи бачили ви ці рослини? Де? Які з них є у вашій класній кімнаті? Які рослини ростуть у вас удома?

фіалка

кактус

традесканція

герань

орхідея

алоє

Яких кімнатних рослин на фото більше: з квітками чи без? На скільки?

Батьківщиною багатьох кімнатних рослин є південні країни. Упродовж року вони зелені й не скидають листя, тому отримали назву — **вічнозелені**. Вони потребують особливого догляду: захисту від попадання прямих сонячних променів, вітру, дощу, снігу. Тому ці рослини утримують у приміщеннях.

Чому люди вирощують кімнатні рослини в житлових приміщеннях?

Прикрашають

Лікують

Очищають повітря

Збирають пил

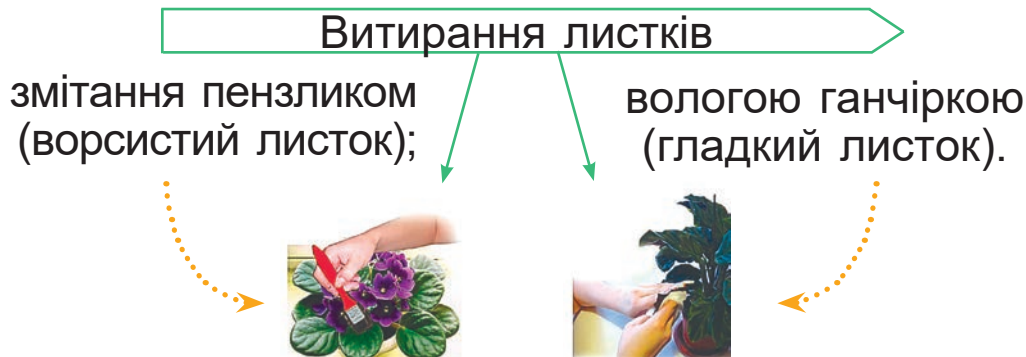

ЯК ДОГЛЯДАТИ ЗА КІМНАТНИМИ РОСЛИНАМИ

Хто доглядає за рослинами у вашому класі?
Чи однакового догляду потребують різні рослини?

Правила догляду за кімнатними рослинами

Розпушування ґрунту загостреною паличкою.

Назвіть предмети, які потрібні для догляду за кімнатними рослинами.

Розгляньте малюнки. На яких з них дівчинка правильно поливає квіти?

Які рослини зображено на фото? Порівняйте їх. Поясніть, що трапилось з рослиною на другому фото. Що потрібно було зробити, аби цього не трапилось?

ВИСНОВОК.

Кімнатні рослини прикрашають житло, роблять його затишним, очищують повітря. Без постійного догляду рослини можуть загинути. Не забувайте доглядати за ними!

ЯК НАВЧИТИСЯ ВЗАЄМОДІЯТИ

З ким із цих дітей ви хотіли б подружитися?

Сергійко

Софійка

Оленка

Тарасик

Дружня усмішка налаштовує на спілкування, допомагає подолати недовіру, настороженість до співрозмовників. Щира усмішка є ознакою людини відкритої, чесною, вихованою, привітною.

Доброзичлива усмішка — шлях до серця ввічливої людини!

Який комплімент ви сказали б Маринці? Зробіть комплімент одне одному.

Маринко,
з тобою
приємно
дружити!

- **Запам'ятайте!** «Чарівні» слова завжди промовляють від щирого серця.

Поясніть, чому дітям цікаво проводити час разом. Що їх об'єднує?

Ви вже знаєте, що є правила дорожнього руху, правила ввічливості, поведінки у школі та класі.

Як ви вважаєте, чи потрібно дотримуватися правил у грі? Які ви знаєте ігри? Які в них правила? Чому їх слід дотримуватися?

Розкажіть про улюблену гру та правила до неї.

Складіть за малюнками розповіді.

У які ігри люблять грати ваші друзі? Розпитайте в дорослих, у які ігри вони грали в дитинстві. У які ігри ви любляете грати всією родиною?

ВИСНОВОК.

Пам'ятайте, ви багато чого можете навчитися у своїх однокласників і навчити їх того, що знаєте та вмієте самі!

Я І МОЇ МОЖЛИВОСТІ

ХТО Я? ЯКИЙ Я? ЯКА Я?

Опишіть зовнішність дітей. Що спільного в їхній зовнішності? Що відмінного?

СЛОВНИЧОК.

Зовнішність — це зовнішній вигляд людини. Утримуйте тіло й одяг в чистоті.

Опишіть себе, використовуючи слова з «пелюсток».

Складіть за планом розповідь про себе.

1. Мене звать...
2. Мені ... років.
3. Мої друзі...
4. Мої захоплення...
5. Найкраще я вмію...
6. Я засмучуюсь, коли...
7. Я радію, коли...

Які захоплення в учнів вашого класу? Назвіть найцікавіше, на ваш погляд, захоплення.

СЛОВНИЧОК.

Захо́плення (хобі) — улюблене заняття або розвага.

Чи знаєте ви, чим відомі ці люди? Як ви гадаєте, якими були їхні хобі в дитинстві?

Валерій
Залужний

Андрій
Хливнюк

Марія
Музичук

За малюнком розкажіть про захоплення дітей. Чи можна одночасно мати кілька хобі? Скільки у вас захоплень? Назвіть їх.

- Як ви проводите дозвілля?
- Які книжки любите читати?
- Які фільми, мультфільми вам подобаються? Поясніть чому.
- Чого ви хочете навчитися?
- Ким мрієте стати?

- Чим ви відрізняєтеся одне від одного?
- Що у вас спільного?

ВИСНОВОК.

Усі ми — діти й дорослі, чоловіки й жінки — люди. Одна людина не подібна до іншої. Кожна цікава й неповторна по-своєму. Людина має поважати себе та ставитися з повагою до інших.

У людини може бути кілька хобі. Захоплення в майбутньому може стати вашою професією.

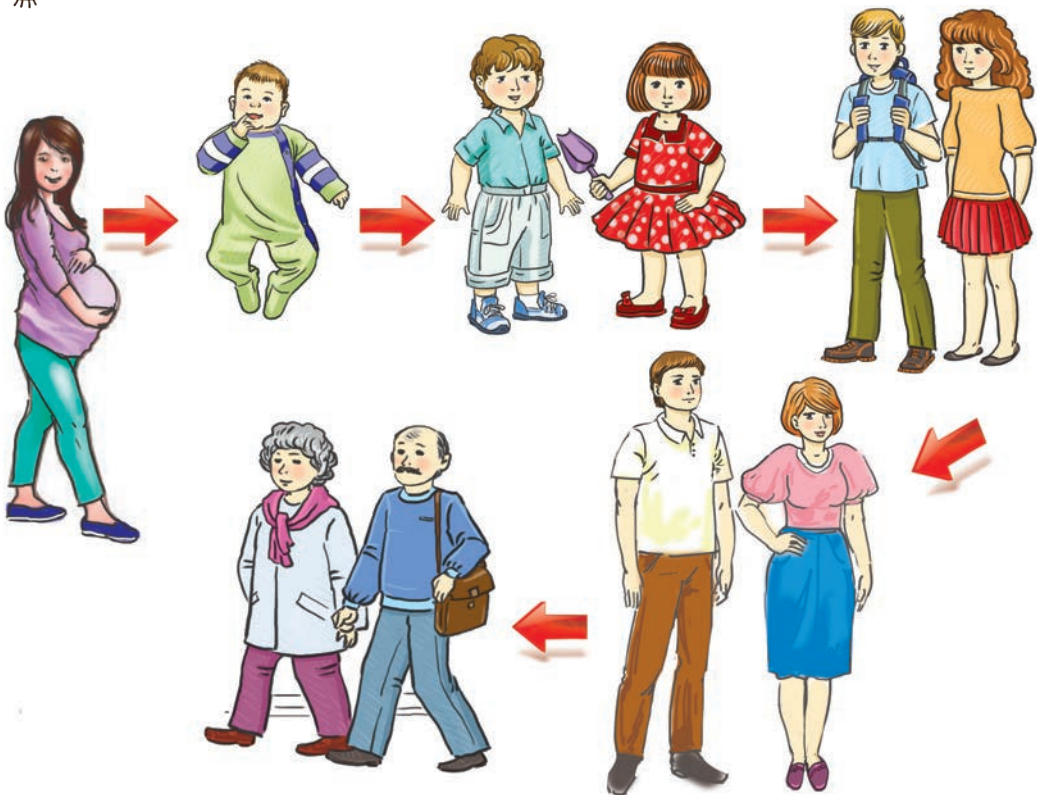
ЯК Я РОСТУ

Як ви росли та розвивалися? Скільки вам років?

Які зміни відбуваються з людиною впродовж життя?

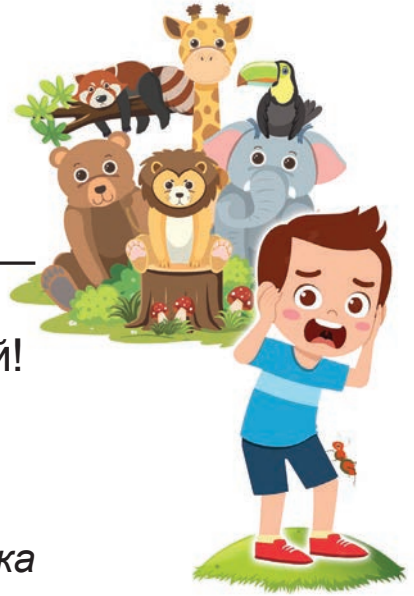

Послухайте вірш. Чи справді Мишко вже дорослий? Що ви йому порадите?

ГЕРОЙ

Був Мишко у зоопарку,
зазірав у кожну шпарку
...У ведмедів смикав сітку,
стукав палицею в клітку
і кричав: «Хоч звір цей дикий —
не боюсь! Я вже великий!».
...Раптом зблід Мишко-герой!
Що ж це сталося?! Ой-ой!
Труситься герой від страху!
По нозі повзе... мураха!

Таїсія Цибульська

• Як люди дізнаються про свій зріст?

- Який був ваш зріст при народженні?
- Як змінився ваш зріст?
- З допомогою дорослих виміряйте свій зріст. Який він?

ВИСНОВОК.

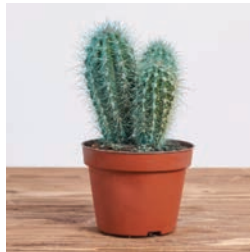
Усі люди різні, але всі вони впродовж життя ростуть і розвиваються. Так триває життя.

ЯК Я ПІЗНАЮ НАВКОЛИШНІЙ СВІТ

Людина змалечку пізнає навколишній світ. Ось чому маленьких дітей часто називають «чому-сиками».

Чи знаєте ви, з яких слів починалися ваші перші запитання? Чи були ви допитливими? Запропонуйте запитання до кожної світлини.

СЛОВНИЧОК.

Навко́лишній світ — це усе, що нас оточує.

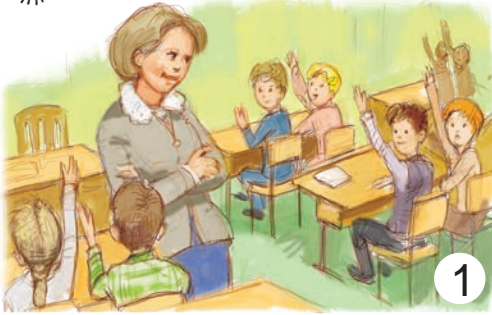
Як і де шукати відповіді на запитання?

ВИСНОВОК.

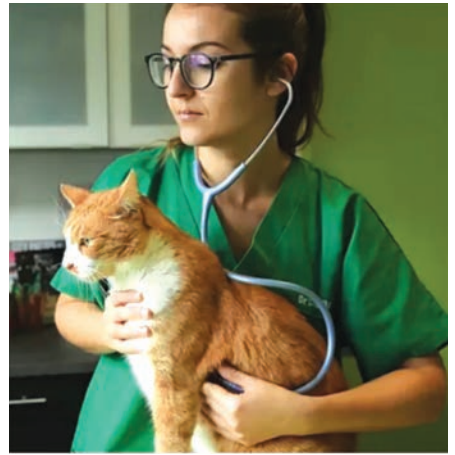
Людина пізнає навколишній світ, отримуючи відповіді на запитання.

Що відбувається на кожному малюнку?

Людей яких професій зображено? Чим вони займаються?

ВИСНОВОК.

Людина пізнає навколишній світ через свою діяльність.

Пізнавати навколишній світ неможливо, не пізнавши самого себе. Для цього потрібно зрозуміти, **що я вмію, що можу зробити, чого хочу досягти**. Варто аналізувати свої вчинки, свою поведінку. Від цього залежатиме майбутнє.

Зростаючи, людина розвивається — стає сильнішою, управнішою, більше знає і вміє.

ДАНИЛО

УЛЯНА

ІЛЛЯ

Чим займаються діти? Що ви робите у вільний час?

Що означає пізнати самого себе?

Ти знаєш, що ти — людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
мúка твоя — єдина,
очі твої — одні.

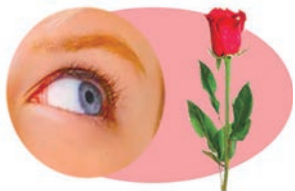
Василь Симоненко

ВИСНОВОК.

Кожна людина — унікальна й неповторна. Ніколи не було й не буде такої людини, як кожен з вас.

ЯКІ Є ОРГАНИ ЧУТТЯ У ЛЮДИНИ

Подивіться навколо себе. Що ви бачите? Який орган допоміг вам це зробити?

Спробуйте на смак яблуко або цукерку. Що ви відчули? Який орган допоміг відчути смак? Які бувають смаки? Який смак вам найбільше подобається?

Прислухайтесь довкола. Які звуки чуєте? Який орган допоміг вам отримати цю інформацію?

Понюхайте апельсин або будь-який інший фрукт. Що ви відчули? Який орган допоміг вам відчути запах?

Торкніться рукою об'єктів, які вас оточують. До яких об'єктів ви доторкнулися? Що відчули?

Установіть відповідність між об'єктом та ознакою. Поясніть, які органи чуття допомогли вам дізнатися про це.

гарячий

кислий

колючий

червоний

Доберіть до кожного малюнка відповідне відчуття.

бачу
чую
насолджуюся
відчуваю
спостерігаю
смакую

Які слова вам допомогли?

ВИСНОВОК.

Увесь розмаїтий світ — світло, звуки, запахи, смаки — ми сприймаємо за допомогою органів чуття. Людина пізнає навколишній світ за допомогою зору, слуху, нюху, смаку, дотику.

ЧИМ МИ БАЧИМО

Ми бачимо за допомогою очей. Очі — орган зору.

За допомогою очей ми отримуємо інформацію про колір, форму, розмір.

СЛОВНИЧОК.

Орган — це частина тіла.

Ми бачимо всі видимі предмети, які нас оточують. Наприклад:

Яку інформацію ми сприймаємо за допомогою очей?

колір і кількість

форму

розмір

Які ознаки предметів діти можуть сприйняти за допомогою зору? Який предмет на столі один? Яких предметів багато?

Чи знаєте ви...

Як сприймають кольори тварини?

Коти розрізняють сірий, зелений та синій кольори.

Собаки не бачать помаранчевий і червоний кольори. Але вони добре бачать рухомі об'єкти.

Світ папуг такий самий строкатий, як і їхнє пір'ячко. Очі папуг сприймають більше кольорів, ніж людські.

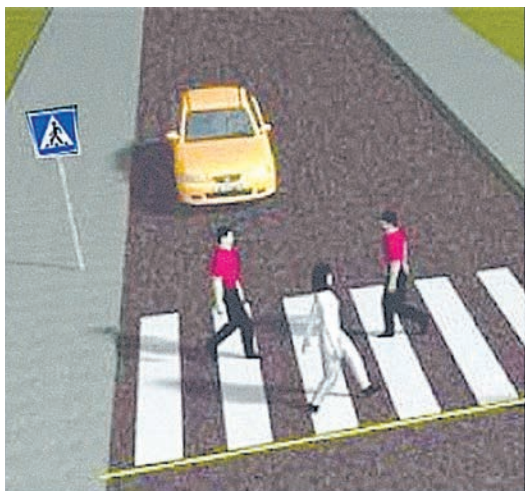
Ми бачимо та отримуємо задоволення від природи, творів мистецтва.

Ми бачимо цифри, букви й можемо лічити та читати.

Зір надає нам інформацію про небезпечні ситуації. Ми їх бачимо й можемо уберегти себе та інших.

Про яку небезпеку попереджають герої мультфільмів?

ВИСНОВОК.

Очі — це орган зору. Це парний орган, тобто у людей, як і в багатьох тварин, два ока. За допомогою очей ми бачимо.

ЩО НАМ ДОПОМАГАЄ БАЧИТИ

Як можна побачити дрібні об'єкти?

Як ми бачимо об'єкти, що розміщено на значній відстані?

Вийдіть на вулицю і спробуйте розглянути дрібні об'єкти. Візьміть із собою

СЛОВНИЧОК.

Лупа, або збільшувальне скло, — прилад для розглядання дрібних об'єктів.

Назвіть прилад, який допоможе краще побачити зграю птахів, місяць на небі, зорі.

Чи знаєте ви...

Для того щоб розгледіти неймовірно крихітні об'єкти, учені створили мікроскоп. Цей прилад дозволяє побачити найдрібніші тіла, які невидимі неозброєним оком. Слово *мікроско́п* з грецької перекладається як «спостерігати мале».

Якби вчені не розгледіли під мікроскопом бактерії, ми могли б і досі хворіти на багато захворювань. Не знали б, як і чим їх лікувати.

Бінокль і окуляри допомагають людині краще бачити об'єкти.

Найдрібніші об'єкти можна побачити за допомогою лупи або мікроскопа.

Люди, які бачать погано або зовсім не бачать, орієнтуються у просторі за допомогою інших органів чуття.

Що допомагає людям, які погано бачать або зовсім не бачать, орієнтуватися в навколишньому світі?

Розгляньте малюнок. Що допомагає людині перейти дорогу?

Розгляньте малюнки. Розкажіть, від чого псується зір. Складіть корисні поради для дітей, як зберегти зір.

У яких випадках потрібно користуватися зображеними окулярами?

ВИСНОВОК.

Зір потрібно берегти. Щоб краще бачити, люди використовують спеціальні прилади: окуляри, бінокль. Найдрібніші об'єкти можна побачити за допомогою лупи або мікроскопа.

ЩО НАМ ДОПОМАГАЄ ЧУТИ

Що ми чуємо? Як ми чуємо? Прислухайтесь до звуків навколо себе. Які звуки ви чуєте?

шум моря

шепіт

шум дощу

мовлення
людей

гудіння
вітру

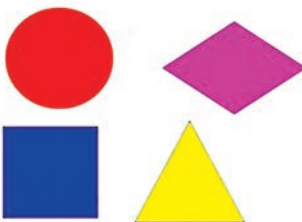
звук
автомобіля

Ми чуємо за допомогою вух. Вуха — орган слуху. Це парний орган. За допомогою слуху ми сприймаємо інформацію.

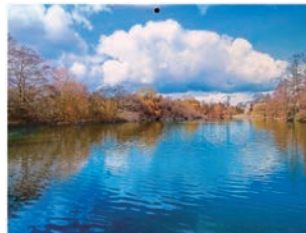

Що можна сприймати за допомогою слуху?

Форма

Колір

Звук

За допомогою слуху ми сприймаємо й розпізнаємо звуки навколо нас.

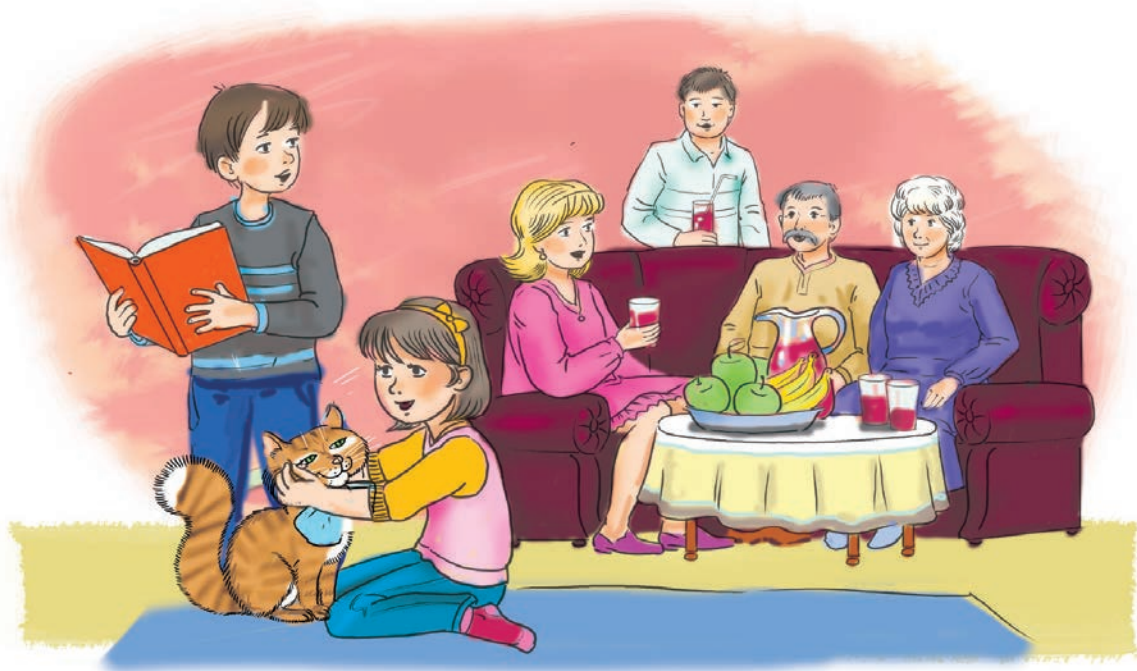
Ми чуємо звуки природи, музики. Слухаємо казкі, які нам читають, та отримуємо задоволення.

Ми чуємо дзвінок, який повідомляє про початок і закінчення уроку.

Ми чуємо гудок потяга, що наближається.

За допомогою слуху ми можемо спілкуватися між собою.

Створіть музичний інструмент «маракас».

Вам знадобляться: дві пластикові ложки, пластмасовий контейнер від солодоців «Кіндер-сюрприз», канцелярський скотч, 3–4 дрібних камінці, 1 чайна ложка рису та ножиці.

Виготовляйте послідовно:

1. У контейнер помістіть камінці або рис.
2. Скотчем скріпіть ложки й контейнер.

3. Потрусіть створеним інструментом.

Обговоріть з однокласниками, який маракас звучить гучно, а який — тихо. Поміркуйте, чому вони видають такі звуки?

ВИСНОВОК.

Вуха потрібні людині, щоб: розрізняти звуки, спілкуватися, уникати небезпеки.

ЧИ МОЖНА ВСЕ ЧУТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ВУХ

Коли важко почути?

Коли ми прислухаємося до шепоту.

Коли перебуваємо далеко від джерела звуку.

Які прилади допомагають людині краще почути?
У яких приладах є парне число елементів?

Фонендоскоп, динамік і слуховий апарат допомагають краще чути звуки, які важко розпізнати за допомогою вух.

Чи знаєте ви...

Людина, яка погано чує, може спілкуватися з іншими за допомогою мови жестів. У ній букви та окремі слова позначають певними жестами.

Складіть поради, як потрібно берегти слух.

Небезпечно самостійно чистити вуха глибоко всередині. Можна пошкодити слуховий прохід.

Слухаючи гучну музику, можна завдати собі шкоди. Використовуйте безпечні навушники.

ВИСНОВОК.

Слух потрібно берегти. У холодну пору року носити головний убір. Обережно чистити вуха неглибоко всередині. У разі потреби вчасно звертатися до лікаря.

Люди, які погано чують, користуються слуховим апаратом і спілкуються мовою жестів.

ЩО МИ ВІДЧУВАЄМО ШКІРОЮ

Розгляньте фото. Що ми відчуваємо?

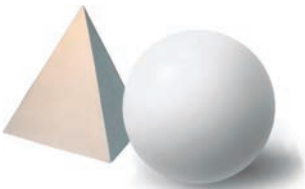

Ми відчуваємо за допомогою шкіри. Шкіра — орган дотику. За допомогою шкіри ми отримуємо інформацію.

Що ми сприймаємо за допомогою дотику?

Форма

Колір

Звук

Що холодне? Що тепле?

Гра «Чарівний мішечок». Розпізнайте за допомогою дотику об'єкти, які знаходяться в мішці.

Людам потрібні обійми.

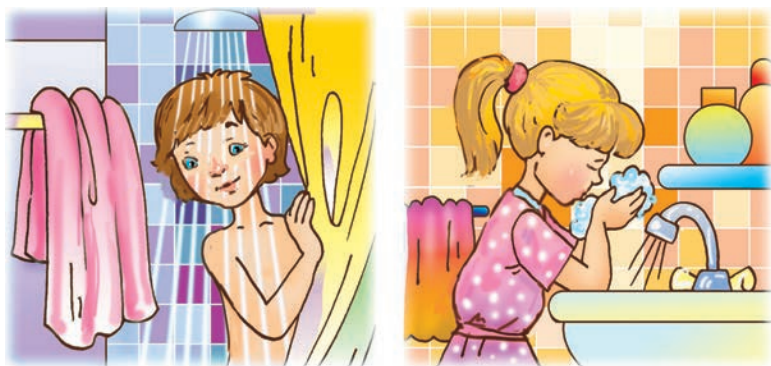

Людина відчуває біль (укол, подряпини, удари) і поводить себе обережно.

За допомогою дотику людина відчуває холод, тепло. Чутливість шкіри дозволяє уникнути обморожень, опіків.

За малюнками розкажіть, як потрібно доглядати за шкірою.

Що може призвести до травмування шкіри?

Як уберегтися від травмувань?

Складіть поради, коли треба мити руки.

ВИСНОВОК.

Шкіра — орган дотику. За допомогою шкіри людина відчуває холод, тепло, біль.

З пластикових чи дерев'яних ложок або лопатки виготовте ляльку за зразком або власним задумом. Скористайтеся зображеннями за QR-кодом.

Вам знадобляться: дерев'яна чи пластикова ложка або лопатка, нитки для плетіння (колір оберіть за бажанням), кольоровий гофрований папір чи шматочки тканини, атласна стрічка та клей.

Виконуйте послідовно:

Дайте імена своїм лялькам. Створіть невеличку виставу. У ній розкажіть, що шкіра є важливим органом дотику людини і за нею потрібно доглядати.

ЗА ДОПОМОГОЮ ЧОГО МИ ВІДЧУВАЄМО ЗАПАХИ

Що ми сприймаємо за допомогою нюху?

Чи можна за допомогою нюху встановити, що міститься в кожній пляшці?

Проведіть експеримент: зав'яжіть очі або заплющіть. Намагайтеся за допомогою нюху визначити, що в кожній пляшці.

Що ми сприймаємо за допомогою нюху?

Запах

Звук

Колір

Запах яких об'єктів вам подобається? Які запахи вам неприємні?

Для чого людині потрібно розрізняти запахи?

Ми відчуваємо запахи й можемо відрізнити свіжу їжу від зіпсованої.

Ми відчуваємо запах диму й розуміємо, що щось горить, тому потрібно бути обережними.

Ми відчуваємо запах і отримуємо задоволення.

ВИСНОВОК.

Ніс — орган нюху. За допомогою носа людина відчуває різні запахи і уникає небезпеки.

ЗА ДОПОМОГОЮ ЧОГО МИ ВІДЧУВАЄМО СМАКИ

Яку інформацію ми отримуємо за допомогою язика?

Назвіть їжу, що має солодкий смак. Яка їжа солоня? Кисля? Гірка?

солоний

кислий

солодкий

гіркий

ВИСНОВОК.

За допомогою язика ми відчуваємо смак. Людина розрізняє основні смаки: солодкий, солоний, кислий, гіркий. Не можна куштувати на смак невідомі продукти!

Чи знаєте ви...

Тварини теж люблять солодку їжу. Наприклад, солодощі — улюблена їжа коней. Є тварини, які не вживають гіркої їжі.

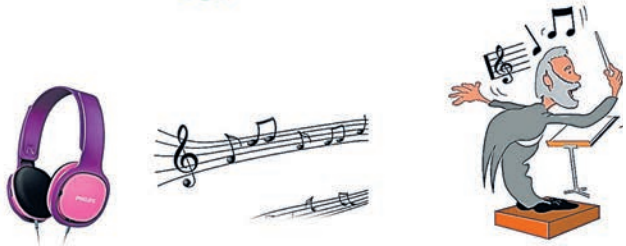
Для чого потрібні органи чуття? Скільки їх у людини? Назвіть тварин, які мають таку саму кількість органів чуття. Презентуйте мініпроект.

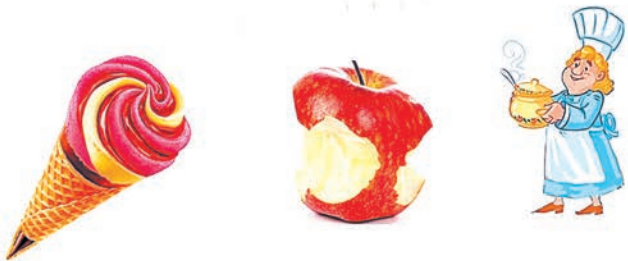
ДОТИК

СЛУХ

СМАК

ЗІР

НЮХ

Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ

ЯК Я ДОСЛІДЖУЮ НАВКОЛИШНІЙ СВІТ

ДЛЯ ЧОГО МИ ПРОВОДИМО СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Чи подобається вам гуляти в саду, парку?
Що цікавого можна побачити у природі? За
ким і чим можна спостерігати?

Яку пору року зображено на малюнках?
За якими ознаками ви про це здогадалися?
Знайдіть відмінності на малюнках.

Дослідникам/дослідницям важливо вміти спостерігати. Спостерігати — це уважно розглядати предмети та зміни, які відбуваються довкола. Усі вчені — дослідники.

Чи доводилося вам спостерігати, як ластівка сільська будує своє гніздо?

На фото зображено, як пташка починає облаштовувати своє гніздо. Спостерігаючи за її поведінкою, можна з'ясувати:

- як ластівки обирають місце для гнізда;
- де та як беруть будівельний матеріал;
- із чого розпочинають свою роботу; як її завершують.

ПЛАН СПОСТЕРЕЖЕННЯ:

1. Визначити мету.
2. Скласти план.
3. Зафіксувати (записати або замалювати) результати.
4. Зробити висновок.

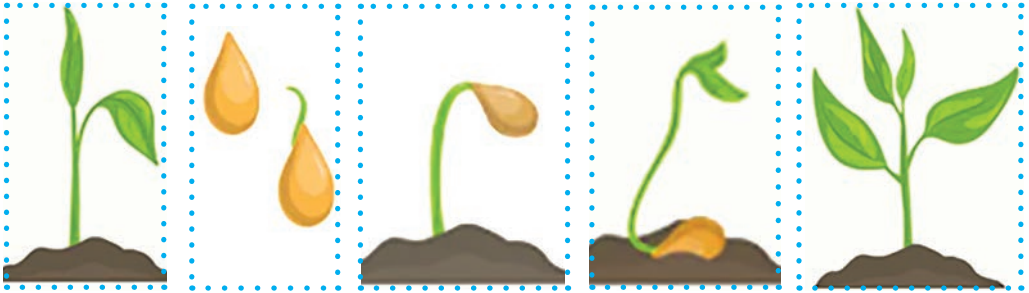

Якщо у вас є домашня тварина (папуга, кішка, собака, хом'ячок та інші), поспостерігайте за її поведінкою. Підготуйте розповідь про домашнього улюбленця за поданим планом.

1. Назва і кличка тварини.
2. Яка вона — велика чи маленька?
3. Яке забарвлення шерсті або пір'я?
4. Що їсть ваш улюбленець?
5. Як поводить ся зі своїми господарями, коли знаходиться поряд?

Розглянь зображення різних етапів розвитку рослини. Установи правильний порядок змін. У яку пору року це можна спостерігати?

А

Б

В

Г

Д

Поспостерігайте, як відбувається цвітіння квітки кімнатної рослини. Зміни фотографуйте або замальовуйте та зазначте дату змін. Результати своїх спостережень розмістіть на листку паперу або підготуйте презентацію. Поділіться результатом дослідження.

ВИСНОВОК.

У навколишньому світі постійно відбуваються зміни. Їх можна помітити, коли ти спостерігаєш і порівнюєш. Дослідники занотовують результати своїх спостережень.

Чи знаєте ви...

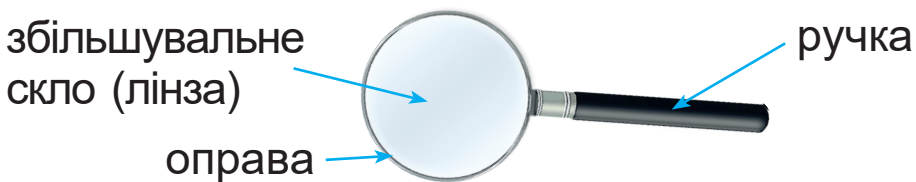
Ластівки народжуються і зростають улітку в гніздах під дахами наших будинків. Восени вони відлітають у теплі краї. Коли в Україні зима, ластівки мешкають в Африці. Навесні пташки знову повертаються до нас.

ЗА ДОПОМОГОЮ ЧОГО МИ ДОСЛІДЖУЄМО

Для проведення досліджень використовують різноманітні прилади.

Дрібні об'єкти досліджують за допомогою збільшувального приладу — лупи. Ручна лупа збільшує предмети вдвічі й більше.

Тримайте лупу за ручку. Не торкайтеся пальцями скла.

Розгляньте за допомогою лупи текст підручника, листок кімнатної рослини або ґудзик на одязі. Що ви помітили? Як змінилося зображення з лупою?

Розрізняють вимірювальні та збільшувальні прилади. Назвіть їх.

Збільшувальні прилади

Вимірювальні прилади

Розгляньте зображені предмети. Які із них є у вас удома? Для чого їх використовують у вашій родині? Яким із цих предметів доводилося користуватися вам? Що ви досліджували?

На яких предметах зображено числа?

За малюнками розкажіть, хто з дітей спостерігає, а хто — проводить дослід. Які прилади вони використовують?

Миколка

Іванко

Софійка

Тетянка

Оленка

Михайлик

● **Запам'ятайте!** Заборонено використовувати скляний посуд або скляні прилади, які мають навіть незначні тріщини або пошкодження!

Які вимірювальні прилади використовує мама на кухні, коли готує за рецептом пиріг?

ВИСНОВОК.

Для проведення спостережень, дослідів і вимірювань використовують різноманітні прилади. Це допомагає отримати більше достовірної інформації про об'єкти, які досліджують.

ДЛЯ ЧОГО МИ ПРОВОДИМО ДОСЛІДИ

На більшість запитань можна знайти відповіді в книжках. Але цікавіше на деякі запитання знаходити відповідь за допомогою дослідів.

СЛОВНИЧОК.

Дослід — це відтворення явища в певних умовах з метою дослідження.

Проведіть дослід «Лимон, що плаває». Послухайте інструкції. Розгляньте фото.

Поміркуйте, що відбудеться з лимоном, якщо помістити його у склянку з водою. Перевірте свої здогади на досліді.

Що станеться з лимоном у воді, якщо його очистити від шкірки?

Вам знадобляться: дві склянки з водою, лимон, ніж, дошка для нарізання.

Дослід 1.

1. Налийте у склянку воду.
2. Помістіть лимон у воду.
3. Що ви спостерігаєте?

Висновок. Лимон не опустився на дно, а плаває у воді.

Дослід 2.

1. Налийте у склянку воду.
2. Очистіть лимон від шкірки.
3. Зробіть припущення, що станеться з очищеним лимоном у воді.
4. Помістіть очищений лимон у воду.
5. Що ви спостерігаєте? Чи виправдалися ваші припущення?

Висновок. Лимон опустився на дно тому, що м'якуш лимона наповнився водою.

Зовнішня оболонка лимона захищає його від дощу, коли він росте. Шкірка — бар'єр, який оберігає лимон.

За допомогою лупи розгляньте шкірку лимона і шкіру своєї руки. Чим вони схожі? Чим відрізняються?

● **Запам'ятайте!** Після проведення досліду необхідно прибрати робоче місце, помити посуд і руки!

Проведіть досліди з магнітами, щоб установити, які предмети вони притягують, а які — ні.

Вам знадобляться: два магніти — більшого й меншого розмірів, скріпки, склянка води.

Дослід 1.

1. Візьміть два магніти: один — маленький, інший — великий.
2. Потримайте магніти біля металевих скріпок.
3. Що ви спостерігаєте?

Висновок. Великий магніт притягує скріпок більше, ніж маленький.

Дослід 2.

1. Візьміть склянку з водою.
2. Покладіть до неї металеві предмети: скріпки, цвяхи тощо.
3. Проведіть магнітом по стінці склянки.
4. Що ви спостерігаєте?

Висновок. Магніт притягує металеві предмети навіть крізь воду та стінки склянки. Магнітна сила діє також крізь папір, дерево, тканину та інші матеріали.

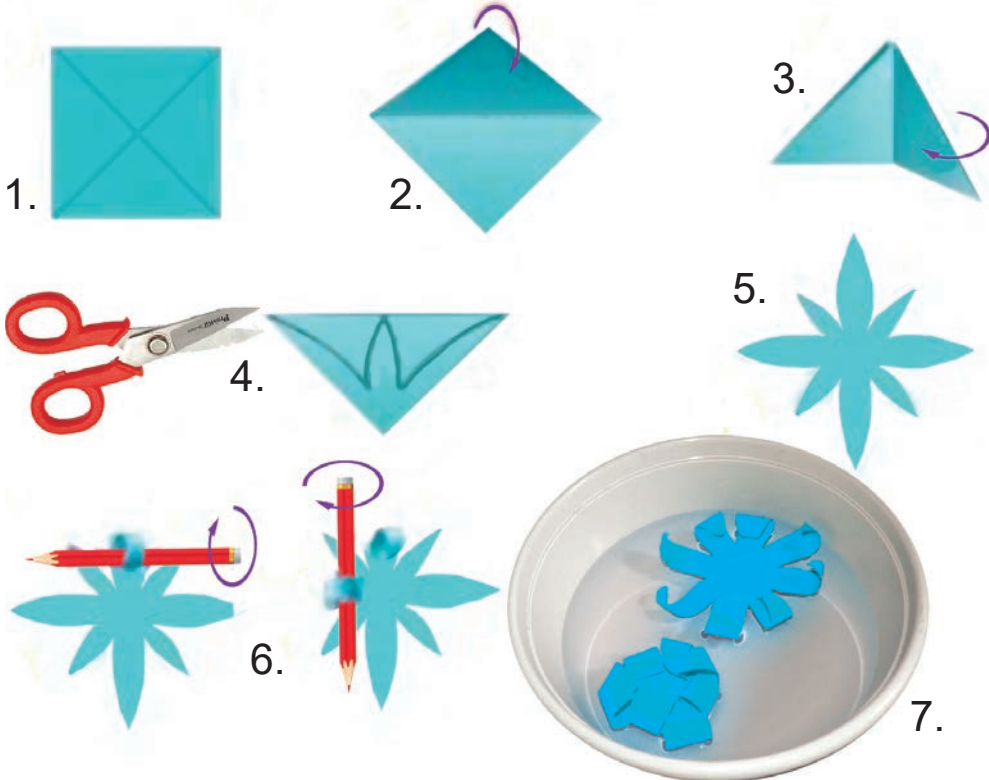
● **Обережно поведіться з гострими та колючими предметами!**

Виготовте квітку «Латаття» з паперу. Проведіть дослідження, чи буде паперова квітка плавати на воді. Зробіть висновки.

Вам знадобляться: папір, ножиці, олівець, вода, мілка посудина.

Виконуйте послідовно:

ВИСНОВОК.

Природу вивчають за допомогою дослідів.

Чи знаєте ви...

Великі магніти використовують, щоб підняти великі вантажі, наприклад автомобілі.

ДЛЯ ЧОГО МИ ПРОВОДИМО ВИМІРЮВАННЯ

Для того щоб дізнатися якомога більше про певні предмети чи явища, треба провести багато різних дослідів. З'ясувати форму предмета, його розмір і вагу, температуру тощо. Для цього люди роблять вимірювання за допомогою спеціальних приладів.

Назвіть зображені прилади для вимірювання.
Що можна ними вимірювати?

Чи доводилося вам ними користуватися? Де саме?

- **Запам'ятайте!** Зі скляними приладами потрібно поводитися дуже обережно!

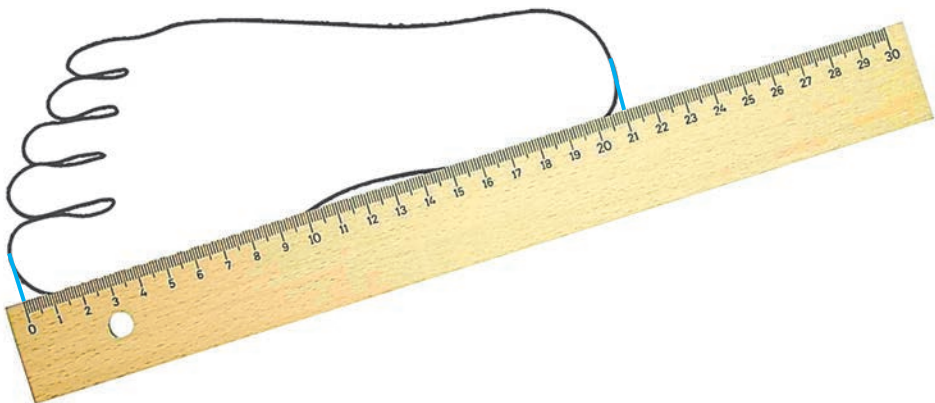

Дізнайтеся, який у вас розмір взуття. Для цього вам знадобляться: аркуш паперу, олівець, лінійка.

1. Нogu поставте на папір так, щоб вона повністю стояла на підлозі. Обведіть її.

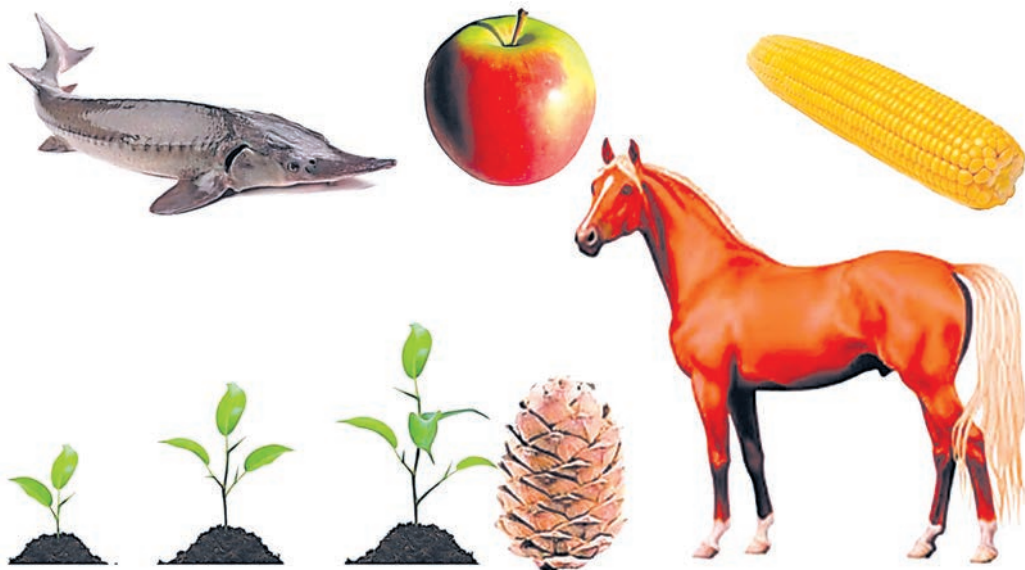

2. Виміряйте лінійкою довжину відбитка на малюнку. Це й буде розмір вашого взуття в сантиметрах.

Які з поданих об'єктів можна досліджувати за допомогою вимірювання? Які ще властивості цих об'єктів можна досліджувати?

Назвіть будь-які два об'єкти, у яких вимірюють масу. Який з об'єктів важить менше?

Назвіть будь-які два об'єкти, у яких вимірюють довжину (висоту, глибину). Який з об'єктів довший?

ВИСНОВОК.

Вимірювання — це метод дослідження, який допомагає людині пізнавати навколишній світ.

Чи знаєте ви...

У побуті люди щодня використовують вимірювальні прилади: газові лічильники, електролічильники, лічильники для вимірювання води та інші. Ці прилади спонукають людей заощаджувати природні багатства та власні гроші.

Я ДОСЛІДНИК. Я ДОСЛІДНИЦЯ

ЯКІ ВЛАСТИВОСТІ МАЄ ПОВІТРЯ

Відгадайте загадку.

Таке велике, що займає увесь світ,
таке маленьке, що в щілину зайде.

Повітря, наче ковдра, огортає нашу Землю.
Воно прозоре, не має кольору й запаху, тому
ми його не бачимо, але можемо відчутти.

Про існування повітря можна дізнатися за
допомогою дослідів.

Дослід 1.

1. Махніть зошитом перед обличчям.
2. Що ви відчуваєте? Рух повітря.

Висновок. Повітря рухається.

Дослід 2.

1. У банку з водою покладіть камінчик.
2. Що ви спостерігаєте?
На стінках банки з'являються бульбашки.

Висновок. Повітря є
у шпаринках камінчика.

Дослід 3.

1. Візьміть поліетиленовий мішечок і почніть його скручувати з боку отвору.
2. Що ви спостерігаєте? Утворилася повітряна «подушечка».

Висновок. Повітря займає увесь простір мішечка.

Повітря відчувається, коли дме вітер. Вітер — це рух повітря.

За допомогою чого рухаються зображені об'єкти?

Проведіть дослід.

1. Затримайте подих на деякий час.
2. Що ви відчули?

Висновок. Людина не може обійтися без повітря.

Чи можна намалювати повітря? Чи може повітря звучати? Використовуючи малюнок, розкажіть про значення повітря для рослин, тварин і людини.

А що робите ви для чистоти повітря у вашому класі?

Чи знаєте ви...

Найкращими очисниками повітря вважають рослини. Їхнє листя поглинає шкідливі речовини. Щоб поліпшити стан повітря, потрібно насаджувати дерева та кущі.

Чому ліси називають «легенями» планети?

Яка шкода від забрудненого повітря? Як захистити повітря від забруднення?

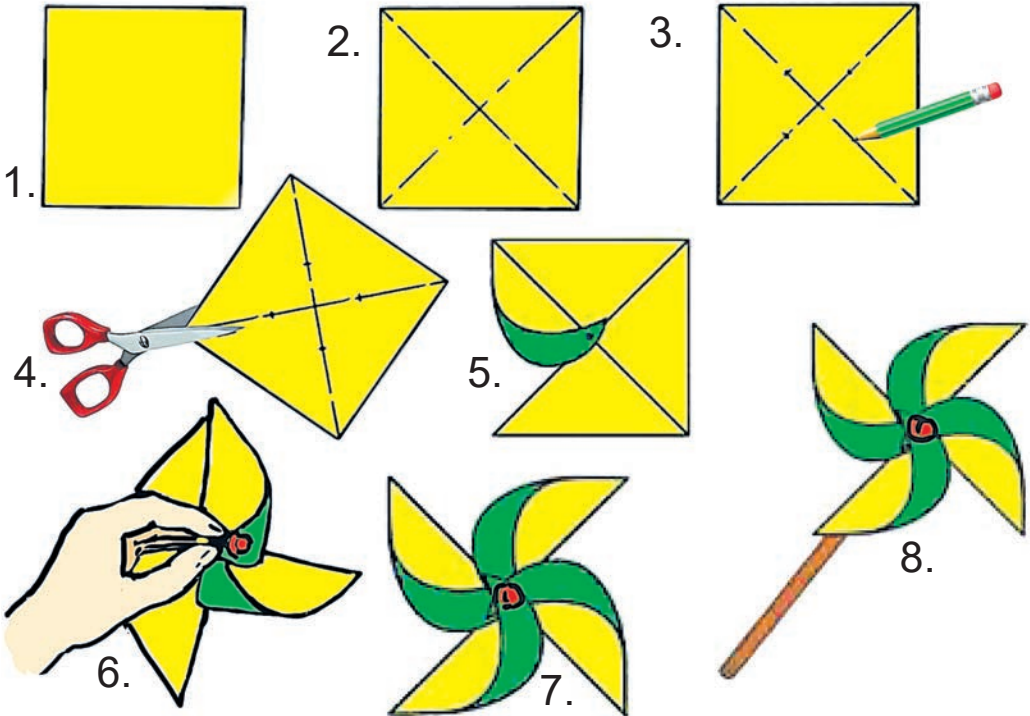
Разом з дорослим перевірте, чи чисте повітря у вашому населеному пункті. Для цього візьміть липкі стрічки (скотч) і розмістіть їх на дереві в парку, на стовпі біля дороги, на стіні вашого будинку. Через добу зніміть стрічки й порівняйте їх. Яка зі стрічок найбрудніша? Чому?

Виготовте вітрячок з паперу.

Вам знадобляться: дерев'яна паличка або олівець, аркуш кольорового паперу, канцелярська кнопка.

Виконуйте послідовно:

Подмухайте на вітрячок — і ви побачите, як повітря повертає його навколо осі.

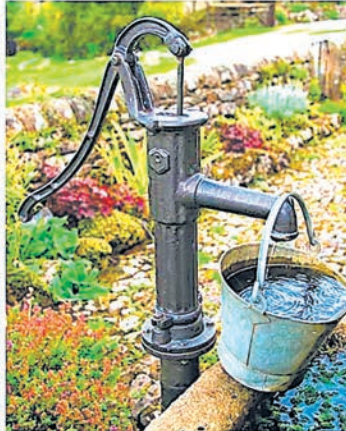
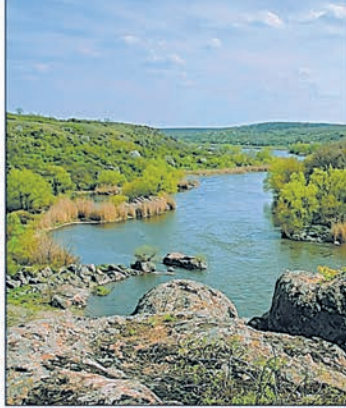
ВИСНОВОК.

Повітря прозоре, не має кольору й запаху, тому ми його не бачимо, але можемо відчути. Повітря необхідне всім живим істотам для дихання. Охороняйте й бережіть чисте повітря!

ЯКІ ВЛАСТИВОСТІ МАЄ ВОДА

Що об'єднує ці фото? Де ще міститься вода у природі?

Що ви знаєте про воду?
Які властивості має вода? Щоб відповісти на
це запитання, виконаємо досліди.

Дослід 1.

1. Спробуйте чисту воду на смак.
2. Що ви відчули?
3. Понюхайте воду. Чи відчули ви запах?

Висновок. Вода не має ані смаку, ані запаху.

Дослід 2.

1. У склянку з водою опустіть ложку.
2. Чи видно ложку?

Висновок. Вода прозора.

Дослід 3.

1. Перелийте воду зі склянки у глечик або пляшку.
2. Чи змінила вода форму?

Висновок. Вода не має форми, вона приймає форму посудини, у яку потрапляє.
Вода — текуча.

Для яких потреб люди використовують воду?
Яке значення має вода для рослин, тварин і людини?

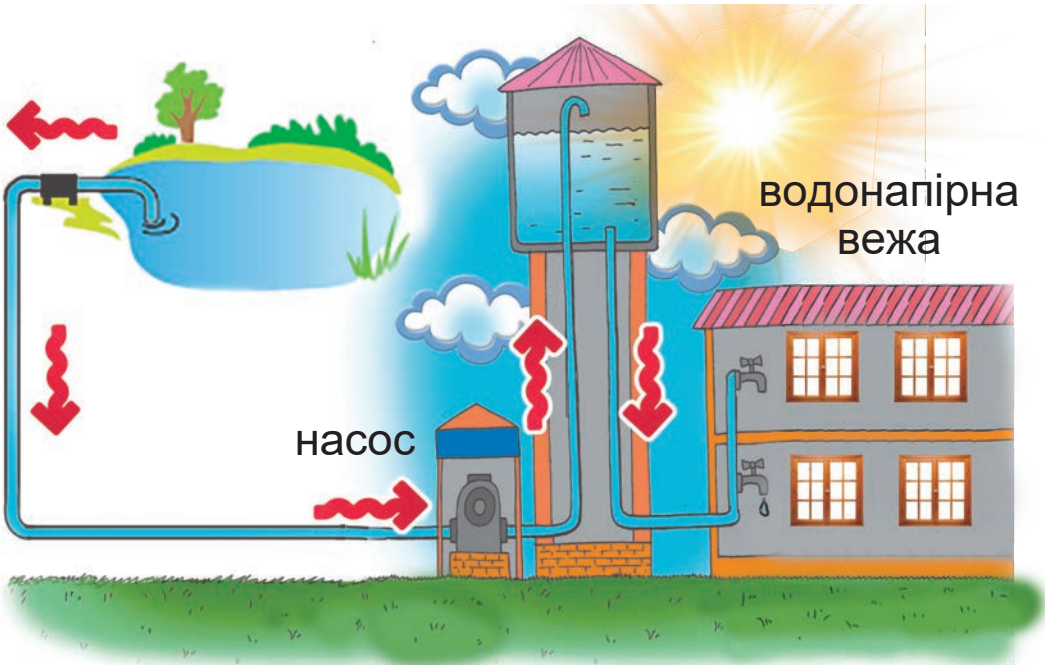

Для чого потрібна вода в оселях людей?
Як часто ви нею користуєтеся?

Розгляньте малюнок і дізнайтеся, звідки у наші будинки приходить вода. Складіть розповідь.
Як беруть воду у ваших родинах?

ВИСНОВОК.

Вода прозора, без смаку й запаху. Вона займає форму посудини, у яку її наливають. Бережіть і охороняйте водойми!

Чи знаєте ви...

Воду містять у собі всі організми: комахи, риби, птахи, звірі, рослини.

В організмі людини також є вода.

ЯКІ ВЛАСТИВОСТІ МАЮТЬ ҐРУНТИ. ЗНАЧЕННЯ ҐРУНТУ ДЛЯ ЖИВОЇ ПРИРОДИ

Відгадайте загадку.

Усіх годує, напуває, а про нього не всяк дбає.

Розкажіть за малюнком про значення Ґрунту для організмів. Хто мешкає у Ґрунті? Звідки рослини отримують поживні речовини?

СЛОВНИЧОК.

Ґрунт — це верхній родючий шар землі, де ростуть рослини і живуть різні істоти.

Ґрунт містить перегній. Перегній утворюється внаслідок гниття опалого листя, відмерлих рослин і тварин. У перегної містяться різні поживні речовини, необхідні рослинам для росту та розвитку. Що більше перегною у Ґрунті, то він родючіший.

Що міститься у ґрунті? Щоб відповісти на це запитання, проведемо досліди.

Дослід 1.

1. У склянку з водою опустіть грудочку сухого ґрунту.
2. Що ви спостерігаєте?

Висновок. До складу ґрунту входить повітря.

Дослід 2.

1. У склянку з водою опустіть грудочку ґрунту.
 2. Збовтайте паличкою.
 3. Що ви спостерігаєте?
- На дні склянки утворився шар піску й шар глини.

Висновок. У ґрунті є пісок і глина.

Дослід 3.

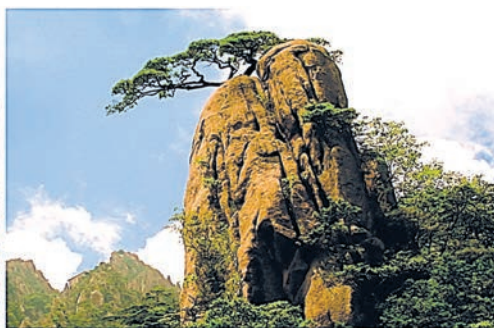
1. Візьміть грудочку ґрунту та покладіть її на паперовий рушник. Накрийте зверху рушником і притисніть.
2. Що ви помітили?

Висновок. У ґрунті є вода.

Розкажіть за фото, яке значення має ґрунт для рослин, тварин і людини.

Куди зникає брудна вода після миття посуду, прання білизни, купання?

Що буде з ґрунтом, якщо його поливати брудною водою?

Що використовують люди для того, аби у ґрунт не потрапляла брудна вода?

Проведіть дослід.

Наберіть в один горщик ґрунт, а в інший — глину. Посадіть у кожний з них по одній квасолині. Поставте на підвіконні у класі. Регулярно поливайте. Спостерігайте, як будуть проростати рослини. Усі зміни фіксуйте й порівнюйте. Зробіть висновок.

ВИСНОВОК.

Ґрунт — це верхній родючий шар землі, де ростуть рослини й мешкають різні істоти. Ґрунт складається з перегною, глини, піску, води, повітря.

Україна багата на родючі ґрунти. Вони потребують охорони!

Чи знаєте ви...

Деякі організми проводять у ґрунті майже все своє життя. Це — кріт, дощовий черв'як, землерийка, сліпак та інші. Живляться вони переважно корінням рослин.

Кріт

Дощовий черв'як

Сліпак

СВІТ, ЯКИЙ НАС ОТОЧУЄ

ЩО ВАЖЛИВІШЕ, НЕЖИВА ЧИ ЖИВА ПРИРОДА

Погляньте навколо себе. Назвіть, що вас оточує. Як ви гадаєте, що з того, що вас оточує, належить до тіл природи? Що — ні?

СЛОВНИЧОК.

Тіла — це всі предмети, які нас оточують.

Назвіть тіла природи, зображені на малюнку.

Що із зображеного ви щодня бачите дорогою до школи?

Які із цих тіл належать до живої природи?

Сонце, зорі, повітря, вода, каміння — це тіла **неживої природи**.

Рослини, гриби, тварини, людина — це тіла **живої природи**.

Допоможіть Тарасику дійти до школи. Назвіть спочатку тіла неживої природи, які трапляються йому на шляху до школи, а потім — тіла живої природи. Форму якої лінії має дорога?

Порівняйте зображення. Що між ними спільного? Чим вони відрізняються? До яких тіл природи вони належать?

Морська зірка

Космічна зоря

ТІЛА ПРИРОДИ

НЕЖИВОЇ

не дихають

ростуть

не живляться

не розмножуються

не помирають

ЖИВОЇ

дихають

ростуть

живляться

розмножуються

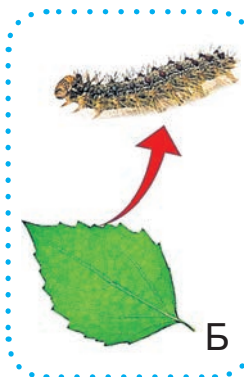
помирають

Чи можна визначити, що важливіше: нежива чи жива природа?

Нежива й жива природа гармонійно співіснують. Їхній взаємозв'язок дає можливість людям, рослинам і тваринам співіснувати.

На яких схемах показано зв'язок живої та неживої природи? Поясніть.

Розкажіть, використовуючи фото, як взаємопов'язані тіла неживої і живої природи. Наведіть власні приклади.

Порівняйте на фото тіла природи за кольором, формою, розміром.

Опишіть їх. Що між ними спільного? Чим вони відрізняються?

ВИСНОВОК.

Нежива й жива природа взаємопов'язані.
Жива природа не може існувати без неживої.

Чи знаєте ви...

Крокодили їдять черепах, риб, птахів, звірів. Для кращого перетравлення такої їжі вони ковтають камені.

ЩО Є ДЖЕРЕЛОМ СВІТЛА Й ТЕПЛА НА ЗЕМЛІ

Відгадайте загадку.

Бродить одиноко вогняне око,
на всіх поглядає, теплом зігріває.

Що вам допомогло відгадати загадку?

Пригадайте, що належить до неживої природи.
До якої природи належить Сонце?

Чи може існувати життя без сонячного світла
й тепла? Чому?

Яку рослину зображено на малюнку? Поспостережіть, як змінюється її положення впродовж дня. Поясніть чому.

Сонце потрібне всьому живому. Без сонячного світла й тепла не може жити жоден організм.

СЛОВНИЧОК.

Організми — це тіла живої природи.

Поясніть за змістом вірша, чому соснам буде «сумно».

СОНЦЕ

Сонце сіло на сосну,
сонно мовило: «Засну».
Сосни сонечко гойдали,
сосни сонечко благали:
— Сонце, сонечко, не треба,
стане сумно нам без тебе.

Ганна Чубач

Чи впливає сонце на ваш настрій? Як саме?

Поясніть зміст прислів'я.

Сонце гріє, сонце сяє — уся природа оживає.

Пофантазуйте та продовжте речення.

Раптово сонечко зникло назавжди...

СЛОВНИЧОК.

Сонце — величезна розпечена куля, найближча до Землі зоря.

● **Запам'ятайте!** Щоб не зіпсувати зір, не дивіться на сонце. Яскравого, сонячного дня потрібно носити спеціальні сонцезахисні окуляри.

За малюнком складіть правила захисту від небезпечного впливу сонця.

Виготуйте картки для гри «Правда чи брехня».

Вам знадобляться: 2 аркуші кольорового картону (колір оберіть за бажанням), простий олівець, лінійка, клей ПВА, ножиці, зображення (малюнки) з тілами живої та неживої природи.

Виконуйте послідовно:

1. Розмістіть шаблон квадрата на аркуші картону із зворотного боку.
2. Обведіть шаблон квадрата простим олівцем.
3. Розріжте аркуш картону на квадрати.
4. Виготуйте необхідну кількість квадратів.
5. Виріжте зображення (малюнки) живих та неживих тіл.
6. Наклейте вирізані зображення на картонні квадрати зі зворотного боку (один малюнок на один квадрат).

ВИСНОВОК.

Сонце — джерело світла й тепла, без яких не було б життя на Землі. Сонячне світло можна побачити, а тепло — відчутти.

Чи знаєте ви...

Для здорового сну засинати краще в темноті.

ЩО НЕОБХІДНО ОРГАНІЗМАМ ДЛЯ ЖИТТЯ

Пригадайте, що належить до природи. Наведіть приклади тіл неживої і живої природи.

Які тіла зображено на малюнку? Які з них є організмами?

Рослинам життєво необхідне сонячне світло. Вони «навчилися» його знаходити й до нього повертатися.

Дослід 1.

1. У перший день поставте горщик з паростками на стіл, який розміщено на відстані від вікна. Що ви помітили наступного ранку?

2. Потім перемістіть горщик в освітлене сонцем місце. Упродовж дня спостерігайте за рослиною. Чи змінять своє положення паростки?

3. Зробіть висновок.

Дослід 2.

1. Поставте дві цибулини у склянки з водою. Одну склянку поставте на підвіконні у квартирі. Іншу — у прохолодне місце, наприклад на балконі чи вулиці.
2. Спостерігайте впродовж тижня за рослинами. Порівняйте їх.
3. Зробіть висновок.

У тепломu приміщенні

У холодному приміщенні

Яка рослина росла в темряві, а яка — в освітленому приміщенні? Поясніть, як ви про це дізналися.

ВИСНОВОК.

Організмам для життя потрібні світло, тепло, повітря, вода, поживні речовини. Все необхідне вони отримують від природи. Людина — це організм, тому їй також потрібні світло, тепло, повітря, вода та корисне харчування.

З М І С Т

Я І МОЯ ШКОЛА

Я школяр. Я школярка	4
Як познайомитися з однокласниками та однокласницями	4
Хто ваші однокласники	6
Чому потрібно дотримуватися розпорядку дня	10
Хто має правильну поставу	14
Чи важливі охайність та особиста гігієна	17
Моя школа	21
Чи безпечна дорога до школи	21
Які приміщення є в школі	24
Що є на шкільному подвір'ї	26
Який наш клас	29
Які є кімнатні рослини	33
Як доглядати за кімнатними рослинами	35
Як навчитися взаємодіяти	37
Я і мої можливості	40
Хто я? Який я? Яка я?	40
Як я расту	43
Як я пізнаю навколишній світ	45
Які є органи чуття у людини	48
Чим ми бачимо	50
Що нам допомагає бачити	54
Що нам допомагає чути	58

Чи можна все чути за допомогою вух . . .	61
Що ми відчуваємо шкірою	63
За допомогою чого ми відчуваємо запахи	68
За допомогою чого ми відчуваємо смаки	70

Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ

Як я досліджую навколишній світ	72
Для чого ми проводимо спостереження	72
За допомогою чого ми досліджуємо . . .	75
Для чого ми проводимо досліді	79
Для чого ми проводимо вимірювання . .	84
Я дослідник. Я дослідниця	87
Які властивості має повітря	87
Які властивості має вода	92
Які властивості мають ґрунти. Значення ґрунту для живої природи	96
Світ, який нас оточує	100
Що важливіше: нежива чи жива природа	100
Що є джерелом світла й тепла на Землі	105
Що необхідно організмам для життя . .	109

Навчальне видання

ПІЛЬБЕРГ Тетяна Георгіївна,
ТАРНАВСЬКА Світлана Степанівна,
ПАВИЧ Ніна Миколаївна

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

**Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)**

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Підручник безкоштовний. Надруковано згідно
з договором від 13 серпня 2024 року № FУ25-08-13-01.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

У підручнику використано ілюстративний матеріал з відкритих джерел інтернету, зокрема сайтів *vecteezy.com*, *depositphotos.com*. Усі матеріали в підручнику використано з навчальною метою відповідно до законодавства України про авторське право і суміжні права.

Відповідальна за випуск, редактор *Наталія Сергеева*
Обкладинка *Олександра Павленка*
Макет та художнє оформлення *Юлії Куц*
Комп'ютерна верстка *Людмили Ємець*
Коректор *Інна Борік*

ТОВ «Генеза», вул. Генерала Алмазова, б. 18/7 (літ. В),
офіс 404, м. Київ, 01133, Україна.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 7692 від 24.10.2022.